

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ทางจริยธรรมกับพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ สมมุติฐาน วิธีดำเนินการวิจัย การสรุปผล การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ทางจริยธรรมกับพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

สมมุติฐานการวิจัย

1. มโนทัศน์ทางจริยธรรมกับพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์กัน
2. มโนทัศน์ทางจริยธรรมกับพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนมีความสัมพันธ์กัน เมื่อจำแนกตามเพศ และอาชีพของผู้ปกครอง
3. มโนทัศน์ทางจริยธรรมกับพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนไม่มีความสัมพันธ์กัน เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษาของผู้ปกครอง และระดับการรับสัมฤทธิผลของครอบครัว

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ตัวอย่างประชากร
ตัวอย่างประชากรในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนในโรงเรียนสังกัด

กรุงเทพมหานคร ซึ่งกำลังเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2530 จำนวน 440 คน เป็นชาย 220 คน หญิง 220 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบหลายชั้นคอน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถามโน้ตค้นทางจริยธรรม เป็นข้อสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก ประกอบด้วยภาพการ์ตูน จำนวน 40 ข้อ ซึ่งยึดเนื้อหาเกี่ยวกับหลักจริยธรรม ในวิชาจริยศึกษา กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีเนื้อหาจริยธรรมในเรื่องความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา ความมีระเบียบวินัยและตรงต่อเวลา ความอดทนอดกลั้น และความกตัญญูกตเวที

2.2 แบบวัดพฤติกรรมทางจริยธรรม เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด จำนวน 30 ข้อ ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่เนื้อเรื่องมีความขัดแย้งทางจริยธรรม และมีเนื้อหาจริยธรรมเช่นเดียวกันแบบสอบถามโน้ตค้นทางจริยธรรม พร้อมมีภาพการ์ตูนประกอบ

2.3 แบบสอบถามสถานภาพของนักเรียน เกี่ยวกับเพศ อาชีพของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง และการรับสื่อมวลชนของครอบครัว

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละโรงเรียนด้วยตนเอง โดยให้นักเรียนตอบแบบวัดพฤติกรรมทางจริยธรรม แบบสอบถามโน้ตค้นทางจริยธรรม และแบบสอบถามสถานภาพของนักเรียนตามลำดับ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ค่าระเบียบวิธีทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปของ SPSS (Statistical Package for The Social Science) มีขั้นตอนดังนี้

4.1 คำนวณค่าร้อยละของโน้ตค้นทางจริยธรรม และระดับพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียน จำแนกตามเพศ อาชีพของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง และการรับสื่อมวลชนของครอบครัว

4.2 คำนวณความสัมพันธ์ระหว่างโน้ตค้นทางจริยธรรมกับพฤติกรรมทางจริยธรรม โดยการทดสอบค่าไคสแควร์ (Chi-square)

4.3 คำนวณความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ทางจริยธรรมกับพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียน จำแนกตามเพศ อาชีพของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง และการรับสื่อมวลชนของครอบครัว โดยการทดสอบค่าไคสแควร์ (Chi-square)

4.4 คำนวณความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ทางจริยธรรมกับสถานภาพของนักเรียนและความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมทางจริยธรรมกับสถานภาพของนักเรียน โดยการทดสอบค่าไคสแควร์

สรุปผลการวิจัย

1. นักเรียนมีมโนทัศน์ทางจริยธรรมอยู่ในกลุ่มสูงคิดเป็นร้อยละ 58.2 ซึ่งมากกว่ากลุ่มต่ำ
2. นักเรียนมีระดับพฤติกรรมทางจริยธรรมอยู่ในชั้นที่ 5 มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 44.6 และมีระดับพฤติกรรมทางจริยธรรมอยู่ในชั้นที่ 1 น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 2.0
3. มโนทัศน์ทางจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางจริยธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้
4. มโนทัศน์ทางจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางจริยธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อจำแนกตามตัวแปรในค่านักเรียน, อาชีพของผู้ปกครอง ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้
5. มโนทัศน์ทางจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางจริยธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อจำแนกตามตัวแปรในค่านักเรียนระดับการศึกษาของผู้ปกครอง และการรับสื่อมวลชนของครอบครัว ซึ่งไม่ตรงตามสมมุติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้
6. เพศ อาชีพของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง ไม่สัมพันธ์กับมโนทัศน์ทางจริยธรรมของนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่ระดับการรับสื่อมวลชนของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับมโนทัศน์ทางจริยธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

7. เพศ อาชีพของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง ไม่สัมพันธ์กับ พฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่ระดับการ รับผิดชอบต่อของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางจริยธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

อภิปรายผล

1. จากผลการวิจัยปรากฏว่านักเรียนมีมโนทัศน์ทางจริยธรรมอยู่ในกลุ่มสูง คิดเป็นร้อยละ 58.2 ซึ่งมากกว่ากลุ่มต่ำ แสดงว่ามีนักเรียนจำนวนเกินครึ่งหนึ่งของ ประชากรทั้งหมดที่ทำการศึกษา เกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางในการประพฤติ ปฏิบัติในคุณธรรมเรื่องต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยทำการศึกษา อันได้แก่ คุณธรรมในเรื่อง ความ รับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา ความมีระเบียบวินัยและตรงต่อเวลา ความอดทนอดกลั้น และความกตัญญูแก่เวทีย จนสามารถมองเห็นความสัมพันธ์และจิ๊กกลุ่มของ การประพฤติปฏิบัติในคุณธรรมเรื่องเดียวกันได้ ซึ่งสอดคล้องกับลำดับขั้นของการพัฒนาความ คิดรวบยอด หรือมโนทัศน์ในระดับชั้นประถมศึกษา ที่เด็กอายุระหว่าง 10-12 ปี จะมีความ สามารถด้านสติปัญญาในการจดจำ เข้าใจ และมองเห็นความสัมพันธ์แปลความหมายข้อความ และเหตุการณ์ได้ ส่วนในช่วงอายุ 13-15 ปี จะเกิดความเข้าใจความหมาย ข้อความ เหตุการณ์ และนำไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ได้ (กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ 2523: 1) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นตัวอย่างประชากรกลุ่มสูงนี้ มีอายุ ระหว่าง 11-13 ปี เกิดมโนทัศน์ทางจริยธรรมในกลุ่มสูงมากกว่ากลุ่มต่ำ จึงเป็นการเกิด มโนทัศน์ตรงตามลำดับขั้นของการพัฒนาความคิดรวบยอดหรือมโนทัศน์ในระดับชั้นประถมศึกษา

อย่างไรก็ตามมีนักเรียนจำนวนไม่น้อยที่มีมโนทัศน์ทางจริยธรรมอยู่ในกลุ่มต่ำ คิดเป็นร้อยละ 41.8 ซึ่งอาจเป็นเพราะนักเรียนไม่ได้รับการส่งเสริมให้เกิดมโนทัศน์ทาง จริยธรรมอย่างเพียงพอเนื่องจากการ เกิดมโนทัศน์นั้นเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนการสอน ในโรงเรียน และจากการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อม แต่จากค่ากล่าวของสมพงษ์ จิตระดับ (2527: 15-19) ถึงการจัดการเรียนการสอนจริยศึกษาโดยทั่วไป ครูมักจะละเลยหรือ มองข้ามความสำคัญในการกำหนดมโนทัศน์ทางจริยธรรมจากที่ได้เรียนรู้ไปเสนอเป็นผลให้ ผู้เรียน เมื่อจบการเรียนในแต่ละครั้ง จะได้รับเนื้อหาที่สรุปสั้นลง แต่จุดมุ่งหมายทางการ

ศึกษาค้นหาหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึก เจตคติ ค่านิยม มโนทัศน์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ต้องการให้ผู้เรียนได้รับนั้น ยังไม่ไคลผลเท่าที่ควรซึ่งจากผลการวิจัยนี้ยังมีนักเรียนที่มีมโนทัศน์ทางจริยธรรมอยู่ในกลุ่มต่ำ ถึงร้อยละ 41.8 ซึ่งควรปรับปรุงแก้ไขให้เกิดมโนทัศน์ทางจริยธรรมในระดับที่สูงขึ้น โดยที่ในการจัดการเรียนการสอนวิชาจริยศึกษาในแต่ละครั้ง ครูควรได้ตั้งมโนทัศน์ทางจริยธรรมตามหัวข้อคุณธรรมที่จะสอนไว้ก่อนเสมอ เพื่อเป็นแนวทางที่จะช่วยในการกำหนดจุดประสงค์ เนื้อหา และกิจกรรมการสอนที่สอดคล้องต่อเนื่องกัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดมโนทัศน์ทางจริยธรรมในคุณธรรมเรื่องนั้น ๆ ทั่วๆ ไป เพราะถ้านักเรียนมีมโนทัศน์ทางจริยธรรมที่เหมาะสมแล้วย่อมทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ถูกต้องในการปฏิบัติตามหลักของศีลธรรมได้ เนื่องจากมโนทัศน์หรือมโนคติ (concept) เป็นพื้นฐานของเจตคติ นำไปสู่พฤติกรรมของบุคคล (สุนทร อมรวิวัฒน์ 2526 : 193-197) และการเกิดมโนทัศน์ทางจริยธรรมที่ถูกต้อง จะทำให้บุคคลเห็นคุณค่า เคารพ และยึดมั่น เป็นนิสัยสามารถนำไปประพฤติ ปฏิบัติในทางที่ถูกต้อง อันจะเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ชุมชนและสังคมได้เป็นอย่างดี (ดวงเดือน พันธุมนาวิน อ้างถึงใน วิเชียร พงษ์ประเสริฐ 2526 : 1)

2. นักเรียนมีระดับพฤติกรรมทางจริยธรรมอยู่ในชั้นที่ 5 มากที่สุด โดยคิดเป็นร้อยละ 44.6 ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg) (อ้างจากดวงเดือน พันธุมนาวิน 2524 : 30) ที่เกิดอายุระหว่าง 10-16 ปี จะมีระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในชั้นที่ 3-4 (ซึ่งชั้นที่ 4 เทียบเท่ากับชั้นที่ 5 ของการวิจัยนี้) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉิม (2520 : 44) เรื่อง "จริยธรรมของเยาวชนไทย" และวิรัช จาปนอม (2520 : 73) เรื่อง "เปรียบเทียบการคิดให้เหตุผลตามหลักอนุรักษ์และคิดให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนระดับอายุ 13 และ 15 ปี ในกรุงเทพมหานครและในชนบท" ซึ่งพบว่าผู้ที่มีอายุในช่วง 11-13 ปี และ 15-17 ปี ส่วนใหญ่มีพัฒนาการทางจริยธรรมอยู่ในชั้นที่ 4 เป็นจำนวนมากที่สุด (ซึ่งเทียบเท่ากับชั้นที่ 5 ของการวิจัยครั้งนี้) ดังนั้นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ที่เป็นตัวอย่างประชากรในการวิจัยในครั้งนี้มีอายุระหว่าง 11-13 ปี มีพฤติกรรมทางจริยธรรมอยู่ในระดับ 5 มากที่สุด อันเป็นพฤติกรรมทางจริยธรรมที่พึงประสงค์ เป็นการกระทำที่คำนึงถึง ความถูกต้องต่าง ๆ ที่สังคมกำหนดหรือค่านิยม จึงเป็นระดับขั้นที่สนับสนุนทฤษฎีพัฒนาการทาง

จริยธรรมของโคลเบิร์ต

จากการที่นักเรียนส่วนมากแสดงพฤติกรรมทางจริยธรรมอยู่ในชั้นที่ 5 ซึ่งเป็นการทำตามหน้าที่ ตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่สังคมกำหนดหรือคาดหวังนี้อาจเป็น เพราะนักเรียนมีการเรียนอยู่ในระบบโรงเรียน ซึ่งนอกจากมีการเรียนเนื้อหาทางจริยธรรมจากบทเรียนแล้ว ยังมีกิจกรรมนอกหลักสูตร เช่น การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ และเงื่อนไขของทางโรงเรียนอยู่อย่างสม่ำเสมอ เช่น การที่ต้องมาโรงเรียนตรงเวลา การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของห้องเรียน การทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จทันเวลา ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ และปลูกฝังพฤติกรรมทางจริยธรรมไปในตัว มีผลให้นักเรียนเกิดการประพฤติปฏิบัติตามหน้าที่ตามกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนด ซึ่งสังคมที่ใกล้ชิดกับนักเรียนที่สุดในขณะนี้คือสังคมในโรงเรียนนั่นเอง กิจกรรมนอกหลักสูตรต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนกำหนดไว้จึงเป็นส่วนช่วยให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมในระดับนี้ อันเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการออกไปสู่สังคมที่กว้างขึ้น และเป็นรากฐานในการพัฒนาไปสู่พฤติกรรมทางจริยธรรมในระดับที่สูงขึ้น เพราะจากทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบิร์ต (อ้างจากชัยพร วิชาวุธและธีระพร อูวรรณโณ 2525 : 28) เด็กอายุระหว่าง 12 - 14 ปี โดยส่วนใหญ่จะมีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในชั้นที่ 3-4 และสามารถพัฒนาให้ไปสู่ขั้นที่เหนือกว่าที่เคยมีอยู่ 1 ถึง 2 ขั้น ถ้าได้รับการส่งเสริม และปลูกฝังคุณธรรม ดังนั้นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เป็นเด็กที่มีอายุระหว่าง 11-13 ปี และได้ผ่านการเรียนเนื้อหาวิชาจริยศึกษาตามแนวหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 มาถึง 6 ปีจึงมีพื้นฐานที่จะพัฒนาพฤติกรรมทางจริยธรรมให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้นไปอีกได้ เพราะผู้ที่มีจริยธรรมสูงที่สุดนั้น จะเป็นผู้ที่สามารถควบคุมตนเอง ได้มากกว่าผู้ที่มีจริยธรรมในระดับรองลงมา ซึ่งยังไม่สามารถควบคุมตนเองได้มากนัก ต้องอาศัยการควบคุมจากภายนอก (ดวงเดือน พันธุมนาวิ 2524 : 39) ซึ่งในระดับชั้นที่ 6 ของผู้วิจัยเป็นการกระทำที่พึงประสงค์ เนื่องจากมีเหตุผลและเคารพตนเอง มุ่งเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ผู้ที่มีพฤติกรรมในระดับนี้ย่อมต้องมีความสามารถควบคุมตนเอง ได้มากกว่าในระดับรองลงมาที่ยังต้องถูกควบคุมจากกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสังคม ซึ่งจากผลการวิจัยครั้งนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่า นักเรียนยังมีพฤติกรรมทางจริยธรรมในชั้นที่ 6 เป็นจำนวนน้อย คิดเป็นร้อยละ 15 จึงสมควรสนับสนุนให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมทางจริยธรรมในระดับนี้เพิ่มมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม แม้วากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะมีระดับพฤติกรรมทางจริยธรรม อยู่ในชั้นที่ 5 แต่ก็ยังมีนักเรียนจำนวนไม่น้อยที่มีพฤติกรรมทางจริยธรรมอยู่ในระดับชั้นที่ 1, 2 และ 3 โดยเฉพาะในชั้นที่ 1 ซึ่งเป็นพฤติกรรมทางจริยธรรมที่ไม่พึงประสงค์ ยังมีนักเรียนที่มีพฤติกรรมอยู่ในชั้นนี้คิดเป็นร้อยละ 2.0 ซึ่งพฤติกรรมทางจริยธรรมในระดับนี้ควรได้รับการแก้ไขอย่างยิ่งถ้าหากไม่รีบแก้ไขอาจส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวมได้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรเป็นหน้าที่ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต่อการศึกษาคงจะร่วมมือกันฝึกฝนและอบรมพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ แม้เป็นส่วนน้อยก็จะทำให้ส่วนใหญ่เกิดความไม่สงบขึ้นได้ ส่วนในระดับพฤติกรรมทางจริยธรรมชั้นที่ 2 และ 3 ของผู้วิจัย (เทียบเท่าชั้นที่ 1-2 ตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก) จากผลการวิจัยยังมีนักเรียนอยู่ในระดับชั้นนี้คิดเป็นร้อยละ 13.6 และ 10.7 ตามลำดับ ถึงแม้ว่าจะเป็นระดับพฤติกรรมทางจริยธรรมที่พึงประสงค์ แต่เป็นพฤติกรรมที่ควรได้รับการพัฒนามาแล้ว ในเด็กอายุประมาณ 7-10 ปี นักเรียนที่มีระดับพฤติกรรมอยู่ในชั้นนี้จึงเป็นนักเรียนที่มีระดับพัฒนาการทางจริยธรรมช้ากว่าที่ควรจะเป็น สมควรที่จะได้รับการเอาใจใส่ดูแลเป็นพิเศษ เนื่องจากสังคมจะไม่นับถือผู้ที่จริยธรรมอยู่ในชั้นที่ 1 และชั้นที่ 2 (ชั้นที่ 2 และ 3 ของผู้วิจัย) ว่าเป็นผู้มีจิตใจสูง (ควงเคื่อน พันธุมนาวัน 2524: 59) เพราะเป็นพฤติกรรมที่กระทำไปเพียงเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษ หรือต้องการรางวัลซึ่งเป็นการกระทำเพื่อตนเองโดยไม่ไถ่ถึงสังคมส่วนรวม

การที่จะพัฒนาให้นักเรียนมีระดับชั้นพฤติกรรมทางจริยธรรมที่เหมาะสมนั้นสิ่งที่ควรคำนึงคือการพัฒนาทางจริยธรรมของบุคคลเป็นไปตามลำดับขั้นทั้งที่นักจิตวิทยาที่ศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลในสังคมและในวัฒนธรรมต่าง ๆ รายงานว่า การพัฒนานี้จะเริ่มตั้งแต่ขั้นแรกแล้วบุคคลจึงจะก้าวไปสู่ขั้นที่สูงต่อไปได้ แต่ไม่สามารถจะข้ามขั้นการพัฒนาขั้นใดได้ (ทวี ทอแก้ว และคณะ 2515: 19) นอกจากนี้การฝึกอบรมสั่งสอนจริยธรรมจะต้องกระทำบ่อย ๆ ฝึกบ่อย ๆ เท่าที่โอกาสจะอำนวย และการที่บุคคลจะกระทำสิ่งใดบ่อย ๆ จนคิดเป็นนิสัยนั้น อากา ถนิกขาง (2521: 3) ได้ให้ข้อสังเกตว่ามีปัจจัยใหญ่ ๆ อยู่ 3 ประการด้วยกันคือ แรงจูงใจ (Motivation) ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลอยากกระทำ และตัวเพิ่มที่จะเป็นผลให้เกิดกำลังใจ อยากรกระทำคือตัวเสริมกำลัง (Rienforcement) ประการสุดท้ายคือ ความคงเส้นคงวา

(Concistency) หมายถึง การปฏิบัติอย่างมีหลักเกณฑ์เสมอต้นเสมอปลาย ซึ่งจะช่วยให้พฤติกรรมคงรูปโดยมั่นคง ฉะนั้นในการฝึกอบรมจริยธรรมให้แก่เด็ก ครูควรสร้างแรงจูงใจโดยกระตุ้นให้เห็นความสำคัญและทำให้เด็กอยากปฏิบัติ หลังจากเด็กได้ปฏิบัติไปแล้วก็ควรมีการเสริมกำลังโดยการให้กำลังใจด้วยวิธีการต่าง ๆ ครูควรปฏิบัติกันอย่างสม่ำเสมอ มีเกณฑ์ที่ชัดเจนแน่นอน ให้ความเข้าใจ และความยุติธรรมโดยทั่วถึงกัน ข้อที่ควรคำนึงถึงการให้กำลังใจนั้นไม่ควรใช้วัตถุมากเกินไป เพราะจะทำให้เด็กเข้าใจผิดและเห็นคุณค่าของวัตถุเป็นสิ่งสำคัญมากเกินไป ครูควรชี้แนะให้เด็กเข้าใจเหตุผลในการทำดี และรู้คุณค่าทางจิตใจที่ใดกระทำดี คือ ความรู้สึกภาคภูมิใจ สบายใจ และมีความสุข ตรงกันข้าม ถ้าประพฤตินิดจะเกิดความเศร้าหมอง มีความทุกข์ใจ เป็นต้น อันจะมีผลให้เด็กเกิดการประพฤติปฏิบัติด้วยความรู้สึกสำนึกในจิตใจมากกว่าหวังสิ่งของหรือวัตถุที่ได้จากการกระทำ ซึ่งเป็นพฤติกรรมทางจริยธรรมในระดับที่สูงและเป็นที่ยอมรับของสังคม

3. มโนทัศน์ทางจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางจริยธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัย กล่าวคือ นักเรียนที่มีมโนทัศน์ทางจริยธรรมสูง ก็จะมีพฤติกรรมทางจริยธรรมในระดับที่สูงกว่าจากการวิจัยพบว่า ส่วนมากจะมีพฤติกรรมทางจริยธรรมอยู่ในระดับขั้นที่ 5 คิดเป็นร้อยละ 61.7 ส่วนนักเรียนที่มีมโนทัศน์ทางจริยธรรมต่ำนั้น ส่วนมากจะมีระดับพฤติกรรมทางจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 29.3 แสดงว่ามโนทัศน์ทางจริยธรรมมีผลต่อพฤติกรรมทางจริยธรรมเพราะการที่นักเรียนมีมโนทัศน์ทางจริยธรรมอยู่ในระดับสูง ย่อมต้องมีความรู้ ความเข้าใจในโครงสร้างและเนื้อหาของคุณธรรมที่ได้รับจากเรียนรู้ รวมทั้งประสบการณ์เกี่ยวกับคุณธรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน อันจะเป็นแนวทางในการเลือกและตัดสินใจในการประพฤติปฏิบัติ ทั้งแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับมโนทัศน์ทางจริยธรรมซึ่ง สมุน อมรววิวัฒน์ (2526 : 193-197) ได้กล่าวว่าถ้าครูจริยศึกษาสามารถสร้างมโนคติทางศีลธรรมหรือมโนทัศน์ทางจริยธรรมแก่นักเรียนได้ก็แล้ว ย่อมทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ถูกต้องในการปฏิบัติทวมหลักธรรมของศีลธรรมได้เพราะมโนคติ คือความคิด ความเข้าใจที่เกิดขึ้นจากการรับรู้และประสบการณ์ทำให้บุคคลสามารถใช้เหตุผล มาจำแนกสัมพันธ์และรวบรวมสรุปเป็นรูปลักษณะสาระ และแนวทางของการปฏิบัติ รวมถึงความรู้สึกอันเกิดจากการปฏิบัตินั้น มโนคติหรือมโนทัศน์จึงเป็นพื้นฐานของเจตคตินำไปสู่พฤติกรรมของบุคคล

และ หนึ่ง หันนาคินท์ (2526: 94) กล่าวว่า "การที่คนเรามีความคิดรวบยอดในเรื่องที่เรียนก็เป็นการแสดงว่าผู้เรียนมีความเข้าใจในเรื่องนั้นอย่างแน่ชัด มีความเข้าใจในโครงสร้างของเรื่องนั้น จึงสามารถที่จะนำไปใช้ในการแก้ปัญหา หรือสามารถเข้าใจสภาพความเป็นไปในสังคมได้อย่างแน่ชัด" นอกจากนี้ เพียเจท์ (Piaget) และโคลเบอร์ก (Kohlberg) (อ้างจากวงเดือน หันธุมนาวิน 2520: 105) เชื่อว่าจริยธรรมของเด็กจะเจริญขึ้นตามความสามารถทางด้านความรู้ ความคิด และสติปัญญา

จากแนวคิดและผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่ามโนทัศน์ทางจริยธรรม เป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งที่มีผลต่อพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียน ดังนั้น ในการเรียนการสอนจริยศึกษาจึงควรปลูกฝังให้นักเรียนเกิดมโนทัศน์ที่ถูกต้องในการเรียนรู้เนื้อหาทางจริยธรรมต่าง ๆ เพื่อที่จะส่งผลให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมจริยธรรมในระดับที่พึงประสงค์ ซึ่งเหมาะสมกับระดับวุฒิภาวะของผู้เรียน และความต้องการของสังคมโดยรวม

4. มโนทัศน์ทางจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางจริยธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อจำแนกตามเพศ

จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ทางจริยธรรมกับพฤติกรรมทางจริยธรรม เมื่อจำแนกตามเพศ ผลการวิจัยพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ทางจริยธรรมกับพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนเพศชายและเพศหญิง ไม่แตกต่างกัน โดยที่ทั้งในเพศชายและเพศหญิง มโนทัศน์ทางจริยธรรมยังคงสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางจริยธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้

และจากการศึกษาเพื่อสนับสนุนผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้ทดสอบเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับตัวแปรแต่ละตัว คือ มโนทัศน์ทางจริยธรรมและพฤติกรรมทางจริยธรรมจากการทดสอบทางสถิติ พบว่าเพศไม่มีความสัมพันธ์กับมโนทัศน์ทางจริยธรรมและพฤติกรรมทางจริยธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หรือนักเรียนเพศชายและเพศหญิงมีมโนทัศน์ทางจริยธรรม และพฤติกรรมทางจริยธรรมไม่แตกต่างกัน

สรุปได้ว่าเพศของนักเรียนไม่มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ทางจริยธรรมกับพฤติกรรมทางจริยธรรม และไม่มีผลทำให้มโนทัศน์ทางจริยธรรมหรือพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนแตกต่างกันด้วย ทั้งนี้เนื่องจากในปัจจุบันการอบรมเลี้ยงดูของทั้งสองเพศ

ต่างเท่าเทียม ไม่แตกต่างกันมากเหมือนในอดีตที่ลักษณะสังคมไทยเพศชายและเพศหญิงได้รับอบรมเลี้ยงดูต่างกันเพศหญิงจะได้รับการอบรมใกล้ชิดและเข้มงวดกว่า ส่วนเพศชายได้รับอิสระมากกว่าและในสังคมที่ยังยกย่องเพศชายเป็นผู้นำมากกว่าเพศหญิง (สถาบันวิจัยทางสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2516 : 4) แต่ในสังคมปัจจุบัน ประเทศไทยให้สิทธิเพศหญิงและเพศชายมีความเท่าเทียมกันในค่านิยม การทำงานหรือการแสดงความคิดเห็น เพศหญิงสามารถเป็นผู้นำได้ก็เช่นเดียวกับเพศชาย อีกทั้งการศึกษาแผนใหม่ มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนทั้งชายและหญิงได้มีโอกาสได้รับการศึกษาและปลูกฝังค่านิยมจริยธรรมทั้งในโรงเรียนและการศึกษานอกระบบโรงเรียนอย่างเท่าเทียมกัน อันมีผลให้พัฒนาการทางจริยธรรมระหว่างเพศหญิงและเพศชายไม่แตกต่างกัน ดังผลการวิจัยในเรื่องเกี่ยวกับจริยธรรมหลายเรื่องที่พบว่าเพศไม่มีผลต่อจริยธรรมของบุคคล เช่น ผลการวิจัยของจงจรัส แจ่มจันทร์ (2524 : 96) ที่พบว่าพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชายและนักเรียนหญิง ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดนนทบุรีไม่แตกต่างกัน ส่วนวิรัช จาปนอม (2520 : 56) พบว่าเพศหญิงและเพศชายไม่มีความแตกต่างกันในการศึกษาเหตุผลตามหลักของภคศาสตร์และการศึกษาเหตุผลเชิงจริยธรรม และงานวิจัยของไซฟริง (Siefring 1981 : 1560-1561 A) พบว่าเพศไม่ใช่องค์ประกอบสำคัญต่อพัฒนาการทางการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

5. มโนทัศน์ทางจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางจริยธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อจำแนกตามอาชีพของผู้ปกครอง

จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ทางจริยธรรมกับพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เมื่อจำแนกตามอาชีพของผู้ปกครองพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ทางจริยธรรมกับพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพต่างกันไม่แตกต่างกัน โดยที่ในอาชีพของผู้ปกครองที่แตกต่างกัน อันได้แก่อาชีพรับราชการ รับจ้าง ค้าขาย และอื่น ๆ มโนทัศน์ทางจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางจริยธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในทุกอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้

และจากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของผู้ปกครองกับตัวแปรแต่ละตัว คือ มโนทัศน์ทางจริยธรรม และพฤติกรรมทางจริยธรรม จากการทดสอบทางสถิติพบว่า อาชีพของผู้ปกครอง ไม่มีความสัมพันธ์กับมโนทัศน์ทางจริยธรรมและพฤติกรรมทางจริยธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หรือนักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพต่างกัน มีมโนทัศน์ทางจริยธรรม และพฤติกรรมทางจริยธรรมไม่แตกต่างกัน ซึ่งแสดงว่าอาชีพของผู้ปกครองที่แตกต่างกัน ไม่มีผลต่อมโนทัศน์ทางจริยธรรมและระดับพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียน อันเป็นการสนับสนุนผลการวิจัยที่พบว่ามโนทัศน์ทางจริยธรรมสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางจริยธรรม เมื่อจำแนกตามเพศ โดยที่นักเรียนที่มีมโนทัศน์ทางจริยธรรมสูงจะมีพฤติกรรมทางจริยธรรมอยู่ในระดับที่สูงด้วย ถึงแม้ว่านักเรียนจะมีผู้ปกครองที่ประกอบอาชีพต่างกัน ซึ่งการที่อาชีพของผู้ปกครอง ไม่มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ทางจริยธรรมกับพฤติกรรมทางจริยธรรมนั้น อาจมีสาเหตุมาจากสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันที่ทำให้ผู้ปกครองต่างต้องออกจากบ้านไปประกอบอาชีพเพื่อความอยู่รอดของครอบครัว จึงทำให้ไม่สามารถอบรมเลี้ยงดูเด็กได้อย่างใกล้ชิดเท่าที่ควร ดังที่อาานนท์ อากาภิรมย์ (อ้างจากชฎาพร พันธ์เรียม 2524: 4) ได้กล่าวว่า "ในสภาวะเศรษฐกิจปัจจุบันที่เต็มไปด้วยการต่อสู้เพื่อความอยู่รอด สถาบันครอบครัวซึ่งเคยมีเวลาเอาใจใส่อบรมสั่งสอนบุตรธิดา ได้คลายความสำคัญลง ทั้งนี้ เพราะพ่อแม่ ผู้ปกครองในสมัยปัจจุบันส่วนใหญ่ต่างต้องออกไปประกอบอาชีพหาเลี้ยงครอบครัว เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจการครองชีพที่สูงขึ้น จึงไม่มีเวลาที่พอจะดูแลและดูแลอบรมสั่งสอนลูกได้เพียงพอ" โดยเฉพาะสังคมในกรุงเทพมหานคร ซึ่งทุกคนต่างต้องเร่งรีบออกไปประกอบอาชีพทั้งเช้า เพื่อให้ทันกับเวลาและหลีกเลี่ยงสภาพการจราจรที่ติดขัด กว่าที่จะกลับเข้าบ้านก็มีค่ำแล้ว วันหนึ่ง ๆ พ่อแม่ลูกแทบจะไม่ได้อยู่ด้วยกัน ดังนั้นโอกาสที่จะใกล้ชิดอบรมสั่งสอนบุตรจึงแทบไม่มี เด็กจึงเขาไปเกี่ยวข้องกับสถาบันทางสังคมอย่างอื่น เช่น กลุ่มเพื่อน, โรงเรียน มากกว่าครอบครัว บทบาทของผู้ปกครองในสังคมปัจจุบันจึงมีอิทธิพลต่อความคิดและพฤติกรรมของบุตรน้อยลง จึงอาจเป็นไปได้ที่เด็กซึ่งมาจากสภาพครอบครัวที่ผู้ปกครองต่างประกอบอาชีพแตกต่างกัน จะมีมโนทัศน์ทางจริยธรรมและพฤติกรรมทางจริยธรรมไม่แตกต่างกัน อันมีผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ทางจริยธรรมกับพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามอาชีพของ

ผู้ปกครอง ทั้งผลการวิจัยที่ปรากฏออกมา และมีงานวิจัยเกี่ยวกับจริยธรรมหลายเรื่อง ที่พบว่า อาชีพของผู้ปกครอง ไม่มีผลต่อพัฒนาการทางจริยธรรมของนักเรียน เช่น แสงสุรีย์ คนศิลป์ (2519: 99) พบว่า นักเรียนที่พ่อแม่ประกอบอาชีพต่างกันมีความสำนึกในหน้าที่พลเมืองไม่แตกต่างกัน สบโชค พูลนวม (2523: 51) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกัน โค้ชแนะนำความซื่อสัตย์ไม่แตกต่างกัน และสำราญ นิลทอง (2526: บทคัดย่อ) พบว่า ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับจริยธรรมในชีวิตประจำวัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในจังหวัดศรีสะเกษ ที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพต่างกัน ไม่แตกต่างกัน

6. มโนทัศน์ทางจริยธรรมสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางจริยธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษาของผู้ปกครอง

จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ทางจริยธรรมกับพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษาของผู้ปกครองพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ทางจริยธรรมกับพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนที่มีผู้ปกครองมีระดับการศึกษาต่างกัน ไม่แตกต่างกัน โดยที่ในระดับการศึกษาที่ต่างกันของผู้ปกครอง ได้แก่ ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อนุปริญญา และปริญญาตรี หรือสูงกว่า มโนทัศน์ทางจริยธรรมยังคงมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางจริยธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับที่ .01 ในทุกระดับการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียน ซึ่งไม่ตรงข้ามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้

จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาของผู้ปกครองกับตัวแปรทั้งสอง คือมโนทัศน์ทางจริยธรรมกับพฤติกรรมทางจริยธรรม จากการทดสอบทางสถิติ พบว่าระดับการศึกษาของผู้ปกครอง ไม่มีความสัมพันธ์กับมโนทัศน์ทางจริยธรรม และพฤติกรรมทางจริยธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หรือนักเรียนที่มีผู้ปกครองมีระดับการศึกษาเท่ากัน จะมีมโนทัศน์ทางจริยธรรม และพฤติกรรมทางจริยธรรมไม่แตกต่างกัน ซึ่งแสดงว่าระดับการศึกษาต่างกันของผู้ปกครองนักเรียน ไม่มีผลต่อมโนทัศน์ทางจริยธรรม และพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียน เป็นการสนับสนุนผลการวิจัยที่พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ทางจริยธรรมกับพฤติกรรมทางจริยธรรมไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษาของผู้ปกครอง แต่ไม่ตรงตามสมมติฐานในการวิจัยที่ผู้วิจัย

ทั้งไว้ ซึ่งตามปกติแล้ว เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีผู้ปกครองมีระดับการศึกษาสูงย่อมมีการอบรมเลี้ยงดู และส่งเสริมสภาพแวดล้อมทางสังคมแก่บุตรแตกต่างกันไปจากครอบครัวที่มีผู้ปกครองมีการศึกษาค่ำซึ่งมักไม่ค่อยมีเวลาอบรมเลี้ยงดูบุตร เพราะผู้ปกครองที่จบการศึกษาในระดับต่ำมักมีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำไปทวย ทำให้ต้องใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับการประกอบอาชีพ แต่จากผลการวิจัยปรากฏว่าระดับการศึกษาของผู้ปกครองไม่มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ทางจริยธรรมกับพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียน ซึ่งอาจเป็นเพราะสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันที่ผู้ปกครองไม่ว่าระดับการศึกษาใดก็ตามต่างต้องออกไปประกอบอาชีพ ทำให้มีเวลาในการอบรมเลี้ยงดูบุตรน้อยลง ภาระหน้าที่ดังกล่าวจึงตกอยู่ที่โรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ โดยที่เมื่อเด็กเข้าโรงเรียนแล้ว ผู้ปกครองในปัจจุบันมักวางใจให้ครู เป็นผู้สั่งสอนอบรมบุตรของตน บทบาทของผู้ปกครองในการปลูกฝังจริยธรรมแก่บุตรจึงลดน้อยลงจากเหตุผลดังกล่าว และเมื่อเด็กอยู่ในโรงเรียนได้รับการปลูกฝังเนื้อหาทางจริยธรรมและอยู่ในสภาพแวดล้อมที่คล้ายคลึงกัน จึงส่งผลให้มีระดับจริยธรรมไม่แตกต่างกันซึ่งมีงานวิจัยเกี่ยวกับจริยธรรมที่พบว่าระดับการศึกษาของผู้ปกครองไม่มีผลต่อพัฒนาการทางจริยธรรมของนักเรียน เช่น ชฎาพร พัทธวีชัย (2525: 72-74) พบว่านักเรียนที่ผู้ปกครองมีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางสังคม ไม่แตกต่างกัน ดวงเคื่อน พันธุ์นาวัน และเพ็ญแข ประจันปัจฉิม (2520: 182) พบว่าการศึกษาของบิดา มารดา ไม่สัมพันธ์หรือไม่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็ก และเสวก สุระประเสริฐ (2529: บทคัดย่อ) พบว่าระดับการศึกษาที่ต่างกันของผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ไม่มีผลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดรวบยอดทางจริยธรรมกับพฤติกรรมทางจริยธรรมแตกต่างกัน

7. มโนทัศน์ทางจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางจริยธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อจำแนกตามการรับสื่อมวลชนของครอบครัว

จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ทางจริยธรรมกับพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เมื่อจำแนกตามการรับสื่อมวลชนของครอบครัว พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ทางจริยธรรมกับพฤติกรรมทางจริยธรรม

ของนักเรียนที่มีการรับสื่อมวลชนของครอบครัวที่ต่างกันไม่แตกต่างกัน โดยที่ใน
ระดับการรับสื่อมวลชนของครอบครัวที่ต่างกัน คือ มาก ปานกลาง น้อย มโนทัศน์ทาง
จริยธรรมยังคงมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางจริยธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ .01 ในทุกระดับการรับสื่อมวลชนของครอบครัว ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน
ของการวิจัยที่ตั้งไว้

แต่จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระดับการรับสื่อมวลชนของครอบครัว
กับตัวแปรทั้งสอง คือ มโนทัศน์ทางจริยธรรมกับพฤติกรรมทางจริยธรรม จากการทดสอบ
ทางสถิติ พบว่าระดับการรับสื่อมวลชนของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับมโนทัศน์ทาง
จริยธรรมและพฤติกรรมทางจริยธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หรือ
นักเรียนที่มีระดับการรับสื่อมวลชนของครอบครัว ต่างกัน จะมีมโนทัศน์ทางจริยธรรม
และพฤติกรรมทางจริยธรรมแตกต่างกัน แสดงว่าระดับการรับสื่อมวลชนของครอบครัว
นักเรียนมีผลต่อตัวแปรแต่ละตัว คือ มโนทัศน์ทางจริยธรรมและพฤติกรรมทางจริยธรรม
ซึ่ง ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ทางจริยธรรมกับ
พฤติกรรมทางจริยธรรม ไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามระดับการรับ สื่อมวลชนของ
ครอบครัว

การที่ระดับการรับ สื่อมวลชนของครอบครัว ไม่มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่าง
มโนทัศน์ทางจริยธรรมกับพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนนั้น อาจมีสาเหตุมาจาก
เด็กในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถรับรู้ความเป็นจริงจากการแสดง หรือ
บทความต่าง ๆ จากสื่อมวลชนได้แล้ว ดังนั้นไม่ว่าครอบครัวจะมีระดับการรับสื่อมวลชน
มากน้อยเพียงใดจึง ไม่มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ทางจริยธรรมกับพฤติกรรม
ทางจริยธรรมของนักเรียน ดังเช่นงานวิจัยของบุญจวน มีนประสิทธิ์ (2513:
บทคัดย่อ) ที่ศึกษาอิทธิพลของโทรทัศน์ที่มีต่อนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย ซึ่ง
มาจากครอบครัวที่มีฐานะแตกต่างกัน โดยที่กลุ่มตัวอย่าง เป็นเด็กชั้น ป.5-ป.7
โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและโรงเรียนทิบูลประชาสรรค์ จำนวน 1,230
คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนทั้ง 2 โรงเรียนเห็นว่าการแสดงที่แสดงในโทรทัศน์
เช่น การฆาตกรรม ห่าร้ายทรูฐ เป็นเพียงการแสดงเท่านั้น มีส่วนน้อยที่เข้าใจว่า

เป็นเรื่องจริง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ลักกา วิทยานุกาพินยง (2530: บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษารับรู้ความเป็นจริงในภาพยนตร์ชุดทางโทรทัศน์ "ชมนวน การไปโอแมน" ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4,5 และ 6 จำนวน 180 คน และพบว่านักเรียน กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 95.96 เชื่อว่าภาพยนตร์ชุดนี้เป็นเพียงการแสดง นอกนั้นร้อยละ 4.04 เชื่อว่าเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริง นอกจากนี้ผลการวิจัยของทิพย์รัตน์ ไทศรีวิชัย (2529: บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษา ผลของรายการโทรทัศน์ธรรมะวันละ 2 นาทีที่มี ต่อความรู้ ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมตนเอง ของนักเรียน มัธยมศึกษา โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มทดลองได้ดูรายการโทรทัศน์ "ธรรมะวันละ 2 นาที" และรายการชีวิตสัตว์ ส่วนกลุ่มควบคุมได้ดูรายการชีวิตสัตว์ เพียงอย่างเดียว ใช้เวลาในการทดลอง 8 วัน หลังจากนั้นให้กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม คอบมาตรวจวัดความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมตนเอง ผลการ วิจัยพบว่านักเรียนทั้ง 2 กลุ่มมีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมทอ ตนเองโดยส่วนรวมแล้วไม่แตกต่างกัน ซึ่งจากผลการวิจัยต่าง ๆ ดังกล่าวแสดงให้เห็น ว่าสื่อมวลชนไม่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคล ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่าง มโนทัศน์ทางจริยธรรมกับพฤติกรรมทางจริยธรรมจึง ไม่แตกต่างกันเมื่อจำแนกตามระดับ การรับสื่อมวลชนของครอบครัว

แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า เมื่อผู้วิจัยทดลองทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่าง มโนทัศน์ทางจริยธรรมกับพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียน เมื่อจำแนกตามระดับ การรับสื่อมวลชนของครอบครัว ที่ระดับความมีนัยสำคัญ .001 ผลการทดสอบพบว่า มโนทัศน์ทางจริยธรรม ไม่สัมพันธ์กับพฤติกรรมทางจริยธรรมในระดับการรับสื่อมวลชน มาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .001 ดังนั้นจึงมีโอกาสที่มโนทัศน์ทางจริยธรรม อาจไม่สัมพันธ์กับพฤติกรรมทางจริยธรรม เมื่อนักเรียนมีระดับการรับสื่อมวลชนของ ครอบครัวต่างกัน ดังจะเห็นได้จาก การทดสอบความสัมพันธ์ระดับการรับสื่อมวลชนของ ครอบครัวกับตัวแปรแต่ละตัว คือมโนทัศน์ทางจริยธรรม และพฤติกรรมทางจริยธรรม ที่พบว่านักเรียนที่มีระดับการรับสื่อมวลชนของครอบครัวแตกต่างกันมีมโนทัศน์ทางจริยธรรม และพฤติกรรมทางจริยธรรมแตกต่างกัน ซึ่งการที่ระดับการได้รับสื่อมวลชนแตกต่างกัน

ย่อมมีผลต่อความรู้ ความคิด และการกระทำของนักเรียน เนื่องจากสื่อมวลชนต่าง ๆ เป็นประสบการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่งที่เด็กได้รับและสะสมไว้ในความคิด ความเข้าใจ ของตนเอง เมื่อพบกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คล้ายคลึงกับที่ตนเองเคยพบจากสื่อมวลชน นั้น เด็กย่อมนำความรู้ หรือการกระทำต่าง ๆ ที่พบจากสื่อมวลชนเหล่านั้นมา เชื่อมโยงกับ สถานการณ์ใหม่และอาจแสดงการคิดหรือการกระทำที่คล้ายคลึงกับสิ่งที่สื่อมวลชนเคย เสนอมาดังที่ (Ralph) (อ้างจาก บินสูวรณ เทสยานนท์ 2526: 17) โลกส่วนตัวถึง ความสัมพันธ์ระหว่างสื่อมวลชนกับมโนทัศน์ไว้ว่า ความคิดรวบยอด (Concept) หรือ มโนทัศน์นั้นเกิดได้ 2 ประการ คือจากประสบการณ์ที่เด็กได้รับจากเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ในโรงเรียนและจากประสบการณ์ภายนอกโรงเรียนซึ่งเด็กได้รับจากบ้าน การเดินทาง การฟังวิทยุ ทีวีโทรทัศน์ จนทำให้เกิดความคิดรวบยอดและจากงานวิจัยของ ประภาพร อุ่นอบ (2529: บทคัดย่อ) ที่ทำการวิจัยเรื่อง "ผลของการโฆษณาทางโทรทัศน์เรื่อง "ทาวีเศษ" ที่มีต่อพฤติกรรมทางทึงชยะของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น" และ พบว่านักเรียนที่ดูแถบบันทึกโฆษณาเรื่อง "ทาวีเศษ" จากโทรทัศน์ จะมีพฤติกรรมทาง ทึงชยะลงในถึงชยะ เช่นเดียวกับที่พบจากการกระทำของตัวแสดงในแถบบันทึกโฆษณา นั้นมากกว่านักเรียนที่ไม่ได้ดูแถบบันทึกโฆษณาชุกนี้

จากผลการค้นคว้าและการวิจัยดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของ สื่อมวลชนที่มีต่อตัวแปรแต่ละตัว คือมโนทัศน์ทางจริยธรรมและพฤติกรรมซึ่ง เมื่อนำตัวแปร ทั้งสองมาหาความสัมพันธ์กัน โดยจำแนกตามระดับการรับสื่อมวลชนของครอบครัว อาจมี ผลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสอง ในระดับการรับสื่อมวลชนต่างกันแตกต่างกัน ได้ ดังที่พบว่า มโนทัศน์ทางจริยธรรมไม่สัมพันธ์กับพฤติกรรมทางจริยธรรม ที่ระดับ ความมีนัยสำคัญ .001 ในระดับการรับสื่อมวลชนมาก ซึ่งต่างไปจากในระดับการรับ สื่อมวลชนน้อยและปานกลาง

สรุปได้ว่าระดับการรับสื่อมวลชนของครอบครัวเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีโอกาสทำให้ ความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ทางจริยธรรมกับพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียน เปลี่ยนแปลง ไปถึงแม้ว่าในการหาความสัมพันธ์โดยส่วนรวมจะไม่พบความแตกต่างใน การรับสื่อมวลชนทุกระดับของครอบครัว แต่เมื่อทำการศึกษาอย่างละเอียดลงไป พบ ความเกี่ยวข้องกันระหว่างระดับการรับสื่อมวลชนของครอบครัวกับมโนทัศน์ทางจริยธรรม

และพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียน ดังนั้นสิ่งที่ควรคำนึงในการปลูกฝังจริยธรรม ให้แก่เด็ก นอกจากสร้างเสริมให้นักเรียนเกิดมโนทัศน์ทางจริยธรรมที่ถูกต้อง เพื่อนำ ไปสู่พฤติกรรมทางจริยธรรมที่พึงประสงค์แล้ว ครูและผู้บริหารควรแนะนำหรือส่งเสริม ให้นักเรียนรู้จักเลือกและรับข่าวสารที่เหมาะสมจากสื่อมวลชนต่าง ๆ เพื่อที่เด็กจะได้นำความรู้และแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้องจากสื่อมวลชนไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และสังคมต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะต่อโรงเรียน

โรงเรียนในฐานะที่เป็นสถาบันหนึ่งที่ให้การศึกษาอบรมเยาวชนให้รู้ ระเบียบของสังคม หน้าที่ของโรงเรียน นอกจากเตรียมเยาวชนให้พร้อมที่จะเป็น พลเมืองที่มีความสามารถทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนสามารถดำเนินชีวิต อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขแล้ว โรงเรียนควรคำนึงถึงหน้าที่ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ เสริมสร้างคุณธรรมให้เกิดแก่นักเรียน ทั้งนี้แนวทางดังนี้

1.1 โรงเรียนควรกำหนดปรัชญาของโรงเรียน โดยมีเป้าหมายใน การพัฒนาคนจริยธรรม และความประพฤติของเยาวชน เพื่อให้ครูทุกคนในโรงเรียน เห็นความสำคัญและถือ เป็นหน้าที่รับผิดชอบในการอบรมด้วย

1.2 โรงเรียนควรส่งเสริมกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ ที่จะส่งเสริม ให้นักเรียนมีโอกาสพัฒนาพฤติกรรมทางจริยธรรม เช่น ให้นักเรียนได้มีการทำงานร่วม กันในการจัดกิจกรรม นิทรรศการ ใฝ่ใจความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย และการ ขำเพื่อตนเป็นประโยชน์ต่อเพื่อนมนุษย์และสังคมส่วนรวม

1.3 โรงเรียนควรจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้น่าอยู่ และสวยงาม น่าดู ทั้งนี้ เพราะสภาพแวดล้อมที่เป็นระบบระเบียบ มีส่วนช่วยกล่อมเกลาจิตใจและมีผล ต่อพฤติกรรมที่งามของนักเรียน

2. ข้อเสนอแนะต่อครู

ครูเป็นบุคคลที่สำคัญรองจากบิดามารดาของเด็กในการอบรมขัดเกลา

เด็กและเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่ดีต่อไปในภายหน้า โดยเฉพาะครูจรรยาศึกษาซึ่งควรถือเป็นหน้าที่โดยตรง เพราะเนื้อหาวิชาจรรยาศึกษาส่วนมุ่งส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ ทักษะคติ และพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของสังคม จากผลการวิจัยที่พบความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ทางจริยธรรมกับพฤติกรรมผู้วิจัย ข้อเสนอแนะต่อครูผู้สอนจึงต่อไปนี้

2.1 ครูจรรยาศึกษาไม่ควรสอนเพียงเนื้อหาเพื่อพัฒนาทางค่านิยมความรู้เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ควรจัดกิจกรรมและประสบการณ์ต่าง ๆ ให้นักเรียนได้รู้จักคิด และใช้เหตุผลในการประเมินค่าที่จะเลือกและปฏิบัติตนให้เหมาะสม ตลอดจนมีเจตคติที่ถูกต้องในการปฏิบัติ อันเป็นแนวทางในการพัฒนามโนทัศน์ทางจริยธรรมให้นักเรียน

2.2 ในด้านการสอน ครูควรมุ่งสร้างเสริมมโนทัศน์ทางจริยธรรมให้แก่ผู้เรียนซึ่งมีวิธีการสอนที่ครูสามารถให้ประสบการณ์ตรงต่อการสอนจรรยาศึกษาที่เน้นความคิดการล้ากับเหตุผล และการหาข้อสรุปของบทเรียนด้วยตนเอง ได้แก่ วิธีการสอนแบบต่าง ๆ เช่น วิธีสอนแบบค้นพบด้วยตนเอง (Discovery Method) วิธีสอนแบบสืบสวน-สอบสวน (Inquiry Method) วิธีสอนแบบแก้ปัญหา (Problem Solving Method) วิธีสอนแบบกระบวนการกลุ่ม (Group Process Method) วิธีสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ (Learning Center Method) เป็นต้น มาใช้เพื่อพัฒนาให้นักเรียนเกิดมโนทัศน์ทางจริยธรรมที่ถูกต้อง อันจะนำไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์

2.3 ครูควรใช้แรงเสริมที่เหมาะสมแก่นักเรียน โดยที่ไม่ควรเน้นทางคำขวัญจนเกินไป แต่ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีการปฏิบัติด้วยความสำนึกในจิตใจ เข้าใจเหตุผลในการทำดี และรู้คุณค่าทางจิตใจที่ได้กระทำดี

2.4 ครูควรเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนในการปฏิบัติตนตามหลักของคุณธรรมต่าง ๆ เช่น การตรงต่อเวลา ความรับผิดชอบ ความอกตัญญู ฯลฯ

3. ข้อเสนอแนะต่อผู้ปกครอง

จากการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ทางจริยธรรมกับพฤติกรรมทางจริยธรรม เมื่อจำแนกตามอาชีพของผู้ปกครอง และระดับการศึกษาของ

ผู้ปกครอง ถึงแม้ว่าผลการวิจัยจะพบว่าครอบครัวไม่มีส่วนในการพัฒนามโนทัศน์และพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียน ทั้ง ๆ ที่สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่ใกล้ชิดเด็กที่สุด แต่ในปัจจุบันการที่ผู้ปกครองต้องออกไปประกอบอาชีพ เด็กจึงอาจรับอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมภายนอก เช่นกลุ่มเพื่อน สื่อมวลชน ซึ่งมีทั้งแบบอย่างที่ดี และแบบอย่างที่ไม่ดี ผู้ปกครองควรคำนึงถึงความสำคัญของการวางรากฐานการประพฤติปฏิบัติให้แก่เด็ก ซึ่งขอเสนอแนวทางดังต่อไปนี้

3.1 ผู้ปกครอง ควรแบ่งเวลาส่วนหนึ่งให้เด็ก พยายามอยู่ใกล้ชิดเพื่อเด็กจะได้อบอุ่น ไว้วางใจ แต่ควรหาคนเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็กในการปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับหลักการของสังคม

3.2 ผู้ปกครอง ควรให้ความสนใจในการใช้เวลาว่างของเด็ก ตลอดจนการคบเพื่อน ทั้งนี้เพราะเด็กอาจเรียนรู้และรับแนวทางการประพฤติที่ดีหรือไม่ดีมาจากกลุ่มเพื่อน หรือจากการทำกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการรับข่าวสารจากสื่อมวลชน ซึ่งผู้ปกครองควรให้การแนะนำแนวทางที่ถูกต้องแก่เด็ก

3.3 ผู้ปกครอง ควรศึกษาถึงลำดับขั้นพัฒนาการทางกาย อารมณ์ และจิตใจของเด็ก เพื่อที่จะได้เข้าใจปัญหาและความต้องการของเด็กในแต่ละวัย ไม่ควรให้แรงเสริมด้านวัตถุแก่เด็กมากเกินไป อันเป็นการปลูกฝังให้เด็กมีพฤติกรรมที่หวังรางวัลเพียงด้านเดียว หรือไม่ควรใช้การลงโทษแก่เด็กในความผิดทุกกรณี เพราะจะทำให้เด็กเกิดความกลัว และติดอยู่กับการกระทำเพราะกลัวถูกลงโทษเป็นหลัก ควรส่งเสริมให้เด็กมีการประพฤติปฏิบัติเพราะความสำนึกและ เห็นคุณค่าด้วยตนเองมากกว่า

4. ข้อเสนอแนะต่อสื่อมวลชน

สื่อมวลชน ซึ่งได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วารสารต่าง ๆ ตลอดจนภาพยนตร์ วิดีโอ ปัจจุบันได้กระจายไปทั่วประเทศ โดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นศูนย์กลางที่รับข่าวสารได้มากและเร็วที่สุด รายการต่าง ๆ ที่ถ่ายทอดจากสื่อมวลชนจึงมีบทบาทสำคัญในการกล่อมเกลาจิตใจ อารมณ์ และความนึกคิด ถึงแม้ว่าการวิจัยนี้จะไม่พบว่าสื่อมวลชนมีความเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์กับพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียน แต่ก็พบว่าเกี่ยวข้องกับมโนทัศน์ทางจริยธรรม และพฤติกรรม

ทางจริยธรรมของนักเรียน ดังนั้นผู้วิจัยขอเสนอแนะทางสำหรับสื่อมวลชนในการปลูกฝังจริยธรรมให้แก่เยาวชนดังนี้

4.1 สื่อมวลชนควรเสนอข่าว เรื่องราวที่เป็นการส่งเสริมและปลูกฝังจริยธรรมให้แก่ผู้ชม เช่น เรื่องของบุคคลที่บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ การส่งเสริมระเบียบวินัย เป็นต้น

4.2 สื่อมวลชนควรเสาะหารายการที่ส่งเสริมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนและเป็นรายการที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของชาติ นอกจากนี้รายการจากต่างประเทศก็ควรตรวจ คัดเลือก เฉพาะรายการที่เหมาะสมและเป็นแบบอย่างการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องแก่เยาวชนไทย และสังคมไทย

5. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ทำการวิจัยต่อไป

5.1 ควรศึกษามโนทัศน์ทางจริยธรรม และพฤติกรรมทางจริยธรรมในคุณธรรมเรื่องอื่น ๆ นอกเหนือจากการวิจัยครั้งนี้

5.2 ในการศึกษาตัวแปรเกี่ยวกับสถานภาพของนักเรียนควรมีวิธีการคัดเลือกให้ประชากรในแต่ละตัวแปรมีจำนวนใกล้เคียงกัน และควรรักษาถึงตัวแปรอื่น ๆ ที่อาจเกี่ยวข้องกับมโนทัศน์ทางจริยธรรมกับพฤติกรรมทางจริยธรรม เช่น สภาพแวดล้อมของโรงเรียน สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูบุตรของบิดามารดาฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระบุอายุของเด็ก ฯลฯ

5.3 ในการศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรม อาจใช้วิธีการอื่น ๆ ที่จะทำให้สามารถได้ข้อมูลมากกว่าการใช้แบบสอบถาม เช่น การสังเกตพฤติกรรมโดยตรง การสัมภาษณ์ เป็นต้น

5.4 ควรทำการศึกษากับนักเรียนระดับชั้นอื่น ๆ หรือเขตการศึกษาอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร